

RESERVE
MAHI

*Henare Hihimare
Puhaka*

Dup.

W. 7/0

8 3 3 9

[W. 910]

NGA MAHI

A TE

HUI TOPU O TE HAHI MAORI

O TE

PIHOPATANGA O WAIAPU,

TE MINENGA TUATORU,

I TU KI MANUTUKEA,

MAEHE 16, 1896.

Turanga :

PRINTED AT THE "HERALD" OFFICE, GLADSTONE ROAD.

1896.

NGA TANGATA O TENEI HUI.

UPOKO : TE PIHOPA O WAIAPU.

TAKIWA O TURANGA.

MINITA :

REV. MOHI TUREI	...	...	...	Rangitukia
„ MATIAHA PAHEWA	...	...	...	Tokomaru
„ EDWARD JENNINGS*	...	...	...	Waerenga-a-hika
„ RUTENE TE AIHU	...	...	...	Whangara
„ HERBERT W. WILLIAMS	...	...	...	Te Rau-kahikatea
„ HONE WAITOA	...	...	...	Te Kawakawa
„ ERUERA KAWHIA*	...	...	...	Whareponga
„ MATENGA WAAKA	...	...	...	Turanga
„ RIHARA TE RANGAMARO	...	...	...	Tuparoa
„ PIRIPI TE AWARAU*	...	...	...	Te Horo

MANGAI MEIMANA :

APIRANA PAHINA	...	...	...	Kawakawa
PAORA TE HAENGA	...	...	...	Rangitukia
TIOPERA PAERATA	...	...	...	„
TEPENE WENEREI	...	...	...	Te Horo
APERAHAMA TAMIHERE	...	...	...	Tuparoa
HAARE MAIHI	...	...	...	„
RIWAI PAKERAU	...	...	...	Whareponga
HORI TOHUNGIA	...	...	...	Tokomaru
HIRINI TUTU	...	...	...	„
RUTENE TE ARAHI	...	...	...	Whangara
EHEKIERA MANAWANUI	...	...	...	„
TAME ARAPATA	...	...	...	Turanga
HEMI HUATA	...	...	...	„
HEMI RATAPU	...	...	...	„
WI WAIKARE	...	...	...	„

TAKIWA O HERETAUNGA.

MINITA :

TE WIREMU, S., ATIRIKONA.*				
REV. TAMIHANA HUATA	...	...	...	Wairoa
„ A. F. WILLIAMS	...	...	...	Te Aute
„ AHIPENE RANGI	...	...	...	Nukutaurua
„ NIRAI RUNGA	...	...	...	Moteo
„ (Kahore)	...	...	...	Waipatu

*Kihai i tae ki te Hui.

MANGAI REIMANA :

KOMENE HAPUKU	...	...	...	Nukutaurua
HEMARA TE HAWENE	...	...	...	"
IHAKARA TE AMO	...	...	...	Whakaki
REWI TAMIHANA	...	...	...	Te Wairoa
IHAKARA PAEMAKO	...	...	...	"
(Kahore)	...	...	...	Mohaka
(Kahore)	...	...	...	Aropaoanui
(Kahore)	...	...	...	Tangoio
UTIKU PAETAKA	...	...	...	Petane
Hohaia Te Hoata	...	...	...	Waiohiki
KATENE MANAHE	...	...	...	Waipatu

TAKIWA O MAKETU.

MINITA :

REV. S. M. SPENCER*	...	...	...	Maketu
„ W. GOODYEAR	...	...	...	Maketu
„ RAMEKA HAUMIA	...	...	...	Maketu
„ G. MAUNSELL	...	...	...	Opotiki
(Kahore)	...	...	...	Rotorua
REV. HAKARAIA PAHEWA	...	...	...	Te Kaha
„ HOETA TE HATA*	...	...	...	Taupo

MANGAI REIMANA :

TIMOTI KIRIWI	...	...	...	Tauranga
MOKAI KERERU	...	...	...	Te Puke
TURUTURU NGAKI	...	...	...	Maketu
WIEMU KIRI TEITI	...	...	...	Te Rotoiti
RATEMA TE AWEKOTUKU	...	...	...	Rotorua
HAACA KEREAMA	...	...	...	Te Kaha
TIMUTIMU TAWHAI	...	...	...	"

*Kihai i tae ki te Hui.

HE TUHITUHINGA

NO nga MAHI a TE HUI TOPU o TE HAHU MAORI o TE PIHOPATANGA o WAIAPU, I TE MINENGA TUATORU, I WHAKAMINEA NEI KI MANUTUKEA I TE TAKIWA o TURANGA, I TE 16 o nga RA o MAEHE, 1896.

NO te 15 o Maehe i tae ai nga tangata o te Hui me te tangata whenua ki te karakia ki te whare-karakia o te Tokotorutanga Tapu Tonu; e ono tekau ma rua i tango i te Hapa a te Ariki; i puta hoki te kohikohi o te Ohaohatanga £5 4s., mo te perehitanga i nga Mahi a te Hui.

No te 10.30 o nga haora i te awatea, i te 16 o nga ra o Maehe i huihui ai nga tangata o te Hui ki te whare-karakia, karangarangatia ana nga ingoa me te whakao enei ki o ratou ingoa:—

Minita: Revs. G. Maunsell, Mohi Turei, Tamihana Huata, Matiaha Pahewa, W. Goodyear, Rutene Te Aihu, A. F. Williams, H. W. Williams, Nirai Runga, Matenga Waaka, Hone Waitoa, Hakaraia Pahewa, Rameka Haumia, Ahipene Rangi.

Mangai Reimana: Apirana Pahina, Paora te Haenga, Tiopera Paerata, Tepene Wenerei, Aperahama Tamihere, Haare Maihi, Riwai Pakerau, Hori Tohungia, Hirini Tutu, Rutene Te Arahi, Ehekiera Manawanui, Tame Arapata, Hemi Huata, Hemi Ratapu, Wi Waikare, Komene Hapuku, Hemara Te Hawene, Ihakara Te Amo, Rewi Tamihana, Ihakara Paemako, Utiku Paetaka, Hohaia Te Hoata, Katene Manahe, Timoti Kiriwi, Mokai Kereru, Turuturu Ngaki, Wiremu Kiri Teiti, Ratema Te Awekotuku, Haaka Kereama, Timutimu Tawhai.

Katahi ka ki te Pihopa kua tu te Hui, ka timataia hoki e ia te mahi ki te inoi.

Muri iho ka whai-korero te Pihopa ki te Hui.

WHAI-KORERO A TE PIHOPA.

E hoa ma, e nga Minita, e nga Mangai o te iwi:—

I tera minenga o to tatou Hui Topu, i te tau 1893, i konei to tatou Pihopa, a Te Tuati, kua riro nei ki Persia. E totoro atu ana hoki to tatou aroha ki a ia e noho mai ra ki tera whenua tawhiti, e whakaako ra i nga tangata o reira ki te Rongopai o to tatou Ariki, o Ihu Karaiti kia hono te puta o a tatou inoi mona, kia whakamanaa e te Atua taua mahi ana.

I roto i enei tau e toru, kua nuku ake te tokomaha o nga Minita Maori i tenei Pihopa-tanga i te 12 ki te 14. Kotahi kua mate, ko Rev. Karaitiana Ratapu. Tokotoru hoki nga mea kua whakaurua houtia ki te minitanga, ko Rev. Ahipene Rangi, ko Rev. Hakaraia Pahewa, ko Rev. Rameka Haumia. E toru nga whare-karakia hou kua maranga, ara ko to Raukokore, ko to Torere, ko to Te Rahui. E rua hoki kei te hanga, ko to Te Horo, ko to Te Whakaki. He pai enei mahi, otira kia mahara tatou, ko te whare he mea no waho. Tera atu te tino mea, ko nga tangata o te Hahi, kia neke tonu ake te matauranga ki a Te Karaiti.

Tetahi mea e whakawhetai ai tatou ki te Atua, ko te ahua ngawari mai o nga iwi kua tangata-ketia nei ki te Rongopai. He tokomaha o Te Arawa, kua hoki mai ano ki te Hahi: he tokomaha ano o te Ringatu, o te Hohea, ara o Ngaiterangi, o o Ngatiawa, o Tuhoe, kua whakapai mai ki te whakaakoranga a te Hahi. Tenei ake pea ka hoki mai ki roto ki te kahui a Te Karaiti. He mea tenei e puta tonu ai to tatou uaua ki te inoi atu ki te Atua, e whakahaere nei i nga whakaaro, i nga hiahia o te tangata, mana ratou e whakatahuri mai, e whakauru mai ki tana Hahi. Otira kauaka e whakaaroa e tatou ko nga tangata anake o tenei pihopatanga, engari kia puta ano a tatou inoi mo nga iwi o Waikato, o Taranaki, kia whakatahuritia katoatia mai e te Atua.

E kore e ngaro nga mahi hei tohenga ma tatou i tenei wa; ina hoki, ko etahi wahi kei te hapa tonu i te whare-karakia; ko etahi o nga whare-karakia tawhito kua timata te pakaru; kua kore ranei te peita o waho. He mea enei e tau mai ai te whakama; he tohu nei hoki no te whakaaro-kore, no te whakaparahako ki nga taonga kua whakawhiwhia mai nei e te Atua.

Tetahi mate nui o te Hahi inaianei, kei nga Tahua Oranga Minita, ara ko te hoki haere o nga hua, e kiia nei he itereti. I te wa i timataia ai aua Tahua e puta ana kotahi tekau pauna mo te rau, i roto i te tau. Inaianei kua hoki ki te rima pauna mo te rau. Ma te Hahi katoa tenei mate e titiro; ko te tikanga hoki o aua Tahua, he whakamama i runga i te minita i nga mahi o te taha ki tona tinana, kia watea ai ia mo nga mahi a te Hahi e tupono mai ana i tenei ra, i tenei ra.

Tetahi putanga mo te uaua, ko te Kingatanga o Te Karaiti kia tohaia ki te ao katoa. Ko nga Ringatu, Hohea ranei, e tata ana mai ki a tatou, me kukume tonu mai i tenei ra, i tenei ra, me kore e hoatu e te Atua ki a ratou te ripeneta e ora ai. Kaua hoki tatou e mangere ki te kawhe i te Rongopai ki nga

wahi katoa o te ao e hapa ana. Ko te mahi nui tenei kua tukua mai e Te Karaiti ki tana Hahi. Kia ngakau-kore ki tenei, he tino tohu no te mate, ara no te kore o te Wairua o Te Karaiti i roto i a tatou.

Ma te Atua e manaaki nga mahi a tenei Hui, kia whai tikanga ai hei whakanui i tona Ingoa tapu.

1. I whakaaria e Te Manihera, minita, i tautokona e Mohi Turei, minita :—

E whakapai ana te Hui ki te whai-korero a te Pihopa, he ki atu hoki tenei ki a ia kia whakaae mai ia kia perehitia taua korero i roto i nga mahi a te Hui.

Whakaaetia ana.

2. I meatia a Te Wiremu Aata raua ko Te Wiremu Hapata hei kai-tuhituhi i nga mahi a te Hui.

3. I panuitia e te Manihera nga mahi o te Pariha o te Kaha.

4. I whakaaria e Tepene Wenerei, i tautokona e Apirana Pahina :—

He kupu tenei ki te Pihopa mo te kupu a te Pariha o Te Horo mo te Kawanga o Paora, Whare-karakia, ka oti nei, ki te kore ia e ahei te haere ki te kawanga o taua whare a te 26 o Maehe nei, mana e whakarite tetahi tangata kia tae atu ki reira.

Whakaaetia ana.

5. I whakaaria e Mohi Turei, minita, i tautokona e Te Manihera, minita :—

E tino tautoko ana Te Hui o te Hahi Maori o te Pihopatanga o Waiapu i te motini a te Komiti Ta Paipera o Kihipane, kia perehitia mai e te Komiti Matua Ta Paipera o Ingarani etahi Paipera mama ma nga Maori.

Nga take i tautokona ai tenei motini :—

Tuatahi.—He tino taumaha rawa no enei tu Paipera, na reira ahakoa kai-karakia, ahakoa tangata noa iho ranei, e kore rawa e ahei te mau haere i a ratou Paipera ki te wahi o te Pariha i whakaritea hei karakiatanga.

Tuarua.—E tino hiahia ana ano hoki matou kia kawea atu te Paipera ki nga Maori katoa. He maha nei hoki nga iwi i roto i tenei Pihopatanga e noho Paipera-kore tonu ana, i te nunui rawa i te taimaha hoki o enei, te taea ai te mau atu.

Me haina tenei motini e nga tangata katoa o tenei Hui, ka tukua atu ai e te Pihopa ki te Komiti Ta Paipera o Ingarani.

Whakaaetia ana.

6. I whakaaria e Tame Arapeta, i tautokono e Hemi Huata :—

Kia whakaarohia tetahi tangata hei kai-tiaki i te Whare-karakia i Manutukea, hei whakapai i nga mea e tu pai ai te Whare-karakia o Manutukea tae atu hoki ki te urupa : engari ma te Komiti (ara nga Trustees) e whiriwhiri taua tangata, e utu hoki. Otira kia mahara ano hoki nga pakeha, e uru ana ki taua Whare-karakia.

I ata korerotia, a kahore i marama te huarahi e whai hua ai te motini nei, koia i nukuhia ai ki waho.

7. I whakaaria e Hakaraia Pahewa, minita, i tautokona e Hori Tohungia :—

E pai ana kia puta i nga moni ohaoha e kohikohia ana i te ra o te Kirihimete o ia Pariha he oranga mo te mangai reimana o te iwi i te mea e haere ana ia ki te Hui.

Whakaaetia ana.

8. I whakaaria e Ehekiera Manawanui, i tautokona e Katene Manahe :—

E pai ana kia whakariteritea e nga minita, kia haere te kai-karakia o tetahi kainga ki te kainga o tetahi kai-karakia, karakia ai.

Whakaaetia ana.

9. I whakaaria e Ahipene Rangi, minita, i tautokona e Tamihana Huata, minita :—

He tono tenei ki te Upoko o te Hui kia whakaae ia kia puta he kupu mana ki nga minita o nga Pariha o tona Pihopanga kia nuku haere.

Whakaaetia ana.

10. I whakaaria e Ahipene Rangi, minita, i tautokona e Te Manihera, minita :—

He tono tenei ki nga tangata o nga Pariha, kia whakaturutia ki te Hahi nga wahi tunga o nga Whare-karakia, kia ahei ai te Komiti o te Hahi te mahi i nga mate.

Whakaaetia ana,

Kei konei ka nukuhia ki te 10 o nga haora o te 17 o nga ra o Maehe.

I panuitia, I whakapumautia,

17 Maehe, 1896.

W. L. WAIAPU,

Upoko.

MAEHE 17, 1896.

I te 10 o nga haora ka huihui ano ki te Whare-karakia, timataia ana te mahi ki te inoi; muri iho ka panuitia, ka whakapumautia nga mahi onanahi.

11. He patai atu na Haaka Tautuhi ki te Upoko :—

Me kore e pai kia whakatuturutia a Hakaraia Pahewa hei minita mo to matou Pariha ara mo te Pariha o Tikirau ki Tarakeha?

I utua e te Pihopa :—

Kahore he korero aianeia mo te hiki i a Hakaraia Pahewa ki tetahi wahi ke, mahi ai.

12. I whakaaria e Ahipene Rangi, minita, i tautokona e Tamihana Huata, minita :—

He tono tenei ki nga tangata o te kura i Te Rau Kahikatea, ki te mutu te kura me haere ake ki te Pariha a te Mahia he nui hoki te mahi kei reira.

Whakaaetia ana.

13. I whakaaria e Ratema te Awekotuku i tautokona e W. Goodyear, minita :—

He kupu atu tenei ki nga kai-whakahaere o te whenua o te Hahi i Te Ngae, me kore e taea te wehe mai i tetahi wahi o taua pihhi, hei tunga whare-karakia, i te nui ano e rite ana mo taua mea.

Whakaaetia ana.

14. I whakaaria e Tame Arapeta, i tautokona e Hemi Huata :—

Me tonotono nga tangata o te Kura i Te Rau Kahikatea kia haere ki nga takiwa o te Hauhau i roto o Turanga nei kau-whau ai, no te mea ka nui rawa te tutu o taua iwi, e mahia ana hoki e ratou nga mahi e kore nei e tika kia mahia i te Ratapu.

Whakaaetia ana.

15. He patai na Te Manihera, minita ki te Upoko :—

Kei te pewhea te ahua inaianei o te mahi o te perehitanga o te Paipera hou, kei te perehi ranei, a, ko awhea ranei oti ai?

I utua e te Pihopa :—

Kei te mahi tonu taua mahi, otira, kahore ano kia ata oti noa, koia i kore ai e tukua wawetia kia perehitia, e kore hoki e mohiotia inaianei te wa e oti ai.

16. He patai na Te Manihera, minita, ki te Upoko :—

Kei a wai a Hiona Whare-karakia i Opotiki e pupuri ana, e tiaki ana; te take, he uru tonu no te hoiho, ki te marae, taka noa ai takatakahi ai i te Urupa o te Wakana?

I utua e te Pihopa :—

I puta te Karauna-Karaati i te 25 o Hune 1869, ki a Te Herewini Pihopa, ki nga Pihopa hoki i muri i a ia, mo te tekihana 49 o te taone o Opotiki, hei whenna mo nga mahi a te Hahi. Ma nga tangata o te Komiti o te Pariha e ata tiaki.

17. He patai na Te Mahihera, minita, ki te Upoko :—

Ko wai te kai tiaki i nga moni minita o tenei Pihopatanga, ko wai hoki te kai-tuwaha o nga moni ki nga minita?

I utua e te Pihopa :—

Ko te Pihopa raua ko te Wiremu, Atirikona, kei te tiaki i aua moni, hei tuku hoki ki runga ki nga minita.

18. I whakaaria e Tamihana Huata, minita, i tautokona e Hone Waitoa, minita :—

Kia tirohia e nga Pariha i raro o tenei Pihopatanga he taima pai me kore e ahei te whakatutuki i te tahua oranga mo te Pihopa.

Whakaatia ana.

19. I whakaaria e Tamihana Huata, minita, i tautokona e Hori Tohungia :—

Kua hoki nei te itareti o te Tahua oranga minita: he ki tenei ki te Pihopa kia tirohia e ia me kore e kitea tetahi huarahi e taea ai tenei mate.

Whakaaetia ana.

20. I whakaaria e Tepene Wenerei, i tautokona e Tamihana Huata, minita :—

E whakapai ana tenei Hui ki te whakamarama mai a te Pihopa mo nga take e kore ai ia e tae ki te Kawanga o Paora Whare-karakia i te pariha o te Horo: he mea atu me kore e pai ko te Wiremu Hapata e haere mo taua mahi: me haere ano hoki tana kura.

Whakaaetia ana.

21. I whakaaria e Ahipene Rangi, minita, i tautokona e Rutene te Arahi :—

Kia whakaarotia ano hoki te takiwa o te Urewera e noho mai ra i roto i te pouri.

Whakaaetia ana.

22. I whakaaria e Te Manihera, minita, i tautokona e Tamihana Huata, minita :—

He tono tenei ki nga kai-tiaki o te moni minita o tenei Pihopatanga kia puta auau te moni ki nga minita Maori.

Whakaaetia ana.

23. I whakaaria e Te Wiremu Aata, minita, i tautokona e Ahipene Rangi, minita :—

He whakamahara tenei i nga Rangatira, i nga Reimana, i nga Kai-karakia o te iwi, kia whakaaturia wawetia ki te minita, te huihuinga tangata, te marenatanga, te nehu tupapaku, te aha ranei e hiahia ai ratou kia tae atu te minita ki tetahi kainga.

Whakaaetia ana.

24. I whakaaria e Tamihana Huata, minita, i tautokona e Utiku Paetaka :—

E whakamoemiti atu ana tenei Hui ki a Rongowhakaata mo to ratou manaaki nui i tenei Hui. Kia ora koutou.

Whakaaetia ana.

I whakamutua e te Pihopa ki te manaakitanga.

I panuitia, i whakapumautia 17 Maehe, 1896.

W. L. WAIAPU,

Upoko.

He moni i kohikohia i tenei tunga o te Hui.

			£	s.	d.
1.—MO TE TAHUA ORANGA MO TE PIHOPA	-	-	1	5	6
2.—MO TE KAWE I TE RONGO-PAI KI NGa MOTU	-		0	3	9
3.—MO TE PEREHI I TE PAIPERA	-	-	1	8	11
4.—MO TE KURA I TE RAU KAHIKATEA	-	-	0	4	9
5.—MO NGa HAERE O NGa TANGATA O TE KURA	-	-	0	3	9

